

Πρόταση για την αναβάθμιση της διαχείρισης λιβαδικών εκτάσεων με τη χρήση κατάλληλα εκπαιδευμένου δασεργατικού προσωπικού

Π.Α. Τσιώρας

Α.Π.Θ., Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, Εργαστήριο Υλοχρηστικής (227),
54124 Θεσσαλονίκη, email: ptsioras@for.auth.gr

Περίληψη

Ο ανθρώπινος παράγοντας κατέχει κεντρικό ρόλο στην εκτέλεση των εργασιών προστασίας, βελτίωσης και εκμετάλλευσης των δασικών και λιβαδικών εκτάσεων. Η παρούσα εργασία εξετάζει και αναλύει τα αποτελέσματα έρευνας με ερωτηματολόγιο σε ειδικούς και δασεργάτες με θέμα τη διερεύνηση των προβλημάτων στο χώρο των δασικών εργασιών και τη συνεισφορά ενός συστήματος δασεργατικής εκπαίδευσης στη Δασοπονία και Λιβαδοπονία. Η πλειονότητα των δασεργατών ήταν πολύ θετικοί σε μία κατάρτιση πάνω σε εργασίες βελτίωσης λιβαδιών και λιβαδικών εκτάσεων στα πλαίσια ενός συστήματος δασεργατικής εκπαίδευσης λόγω της συνάφειας με τα τωρινά τους καθήκοντα και με την προσδοκία αύξησης του εισοδήματός τους. Η ύπαρξη ενός κατάλληλα εκπαιδευμένου δασεργατικού δυναμικού αναμένεται να φέρει εις πέρας τις σύγχρονες και αυξημένες απαιτήσεις της Λιβαδοπονίας πολλαπλών σκοπών στην πατρίδα μας.

Λέξεις κλειδιά: Δασεργατική εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση, Ελλάδα.

Εισαγωγή

Από τη δεκαετία του 1980 και μετά, παρατηρείται η αυξημένη αναγνώριση του πολλαπλού ρόλου των δασών, με ιδιαίτερη αναβάθμιση των προστατευτικών τους λειτουργιών, της δασικής αναφυγής και του κοινωνικού ρόλου του δάσους (Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Technology, Management and Training 1997). Η αποτελεσματική αξιοποίηση των δασικών και λιβαδικών πόρων απαιτεί λεπτομερή προγραμματισμό και επιστημονικά τεκμηριωμένο σχεδιασμό σε συνδυασμό με μακροχρόνια πολιτική. Ωστόσο, ακόμα και όταν πληρούνται αυτές οι αναγκαίες προϋποθέσεις, θα πρέπει να έχουμε εξασφαλίσει την καλή επαγγελματική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, που με τις εργασίες που εκτελεί, υλοποιεί τον διαχειριστικό σχεδιασμό. Γίνεται πεποίθηση, ότι η ορθολογική αξιοποίηση του δασικού παραγωγικού δυναμικού αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων κάθε σύγχρονης Δασοπονίας (Jokiluoma 1997). Η εκτέλεση των δασικών εργασιών είναι εξαιρετικής σημασίας, διότι αποτελούν την πρακτική υλοποίηση του σχεδιασμού. Όταν αυτές χωλαίνουν στην πραγματοποιήσή τους, αυτόματα αναιρούνται οι προσπάθειες που έχουν καταβληθεί, που στην ειδική περίπτωση της Δασοπονίας είναι πολυτελείς.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη ύπαρξης κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού, σε πολλές χώρες λειτουργούν εδώ και δεκαετίες συστήματα εκπαίδευσης δασεργατών, που σε κάποιες περιπτώσεις δεν περιορίζονται στην υλοτομία δένδρων αλλά εκπαιδεύονται και σε μεγάλο αριθμό αντικειμένων που σχετίζονται με τη διαχείριση και βελτίωση λιβαδιών και λιβαδικών εκτάσεων, όπως π.χ. κατασκευές ποτίστρων, οχετών, ταϊστρών, φρακτών κ.α. (Τσιώρας 2004). Σε αυτήν την περίπτωση ο όρος «δασεργάτης» θα ήταν δόκιμο να αντικατασταθεί από τον όρο «εργάτες πράσινων χώρων» οι οποίοι με την εκπαίδευση που αποκτούν μπορούν να απασχοληθούν σε χειρονακτικές εργασίες υπαίθρου.

Τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από ένα καλά εκπαιδευμένο δασεργατικό προσωπικό έχουν καταγραφεί σε πλήθος εργασιών και αναφέρονται σε καλύτερη ποιότητα εργασίας, αυξημένη παραγωγικότητα και μεγαλύτερη ασφάλεια κατά την εργασία. Η γνώση είναι η προϋπόθεση για την επιτυχή άσκηση της αειφορικής και πολυλειτουργικής Δασοπονίας (Brenig 1997), η οποία θα μπορεί να ασκείται σε ένα νέο επίπεδο, με νέες διαστάσεις και προοπτικές, πιο κοντά στις απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου, καθώς θα χαρακτηρίζεται από καλύτερα περιβαλλοντικά και οικονομικά αποτελέσματα. Ωστόσο θα πρέπει να τονιστούν και τα κοινωνικά οφέλη που προκύπτουν, καθώς η παροχή εργασίας σε παραδασόβιους πληθυσμούς συμβάλλει στην αναδιανομή του εισοδήματος, στη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού και στην αναζωογόνηση της υπαίθρου.

Ο Ευθυμίου (2001) αναφέρει τουλάχιστον 70 χειρωνακτικές δασικές εργασίες. Από τις οκτώ κατηγορίες στις οποίες τις έχει διακρίνει, οι τρεις κατηγορίες αναφέρονται σε α) Λιβαδοπονικά έργα, όπως καταπολέμηση ανεπιθύμητων ειδών, βελτίωση λιβαδιών (λίπανση, σπορές), κατασκευή έργων (στέγαστρα, ποτίστρες), β) Έργα Θηραματοπονίας – Ιχθυοπονίας όπως φύλαξη ευαίσθητων περιοχών, διαμόρφωση ειδικών θέσεων, τροφοδοσία άγριων ζώων σε δύσκολες περιόδους, καταμέτρηση άγριας πανίδας κ.α. και γ) Έργα αναψυχής, που περιλαμβάνουν δημιουργία ειδικών κατασκευών, διαμόρφωση χώρων αναψυχής, φύλαξη κ.α. Ο ίδιος συγγραφέας, εκτίμησε ότι θα απαιτούνταν ένα ανθρώπινο δυναμικό 50.000-52.000 δασεργατών για να εκτελεστεί το σύνολο αυτών των εργασιών, που όμως θα άλλαζε την εικόνα και τη δυναμική της Δασοπονίας και Λιβαδοπονίας στην Ελλάδα.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων δασολόγων και ειδικών στις δασικές εργασίες και δασεργατών πάνω στην παρούσα κατάσταση και τα προβλήματα των δασικών εργασιών στην χώρα μας. Επίσης διερευνάται η συνεισφορά ενός συστήματος δασεργατικής εκπαίδευσης στην ελληνική Δασοπονία και η ενδεχόμενη ενσωμάτωση σε αυτό μαθημάτων που σχετίζονται με τη διαχείριση των λιβαδιών και λιβαδικών εκτάσεων.

Μέθοδοι και υλικά

Για την πραγματοποίηση της έρευνας συντάχθηκαν δύο ερωτηματολόγια, με το πρώτο να απευθύνεται σε έμπειρους δασολόγους υπαλλήλους της Δασικής Υπηρεσίας, ερευνητές και καθηγητές ΑΕΙ-ΑΤΕΙ, ενώ το δεύτερο σε δασεργάτες. Για την πρώτη ομάδα ερωτώμενων επιλέχθηκε η σκόπιμη ή κρισιολογική δειγματοληψία (purposive sampling) η οποία σύμφωνα με τον Σιάρδο (1997) «στηρίζεται στην αρχή της ορθολογικής κρίσης του ερευνητή, ο οποίος θα προβεί στην επιλογή εκείνων των μελών του δείγματος που θεωρεί ότι ικανοποιούν τις ανάγκες του σε ότι αφορά την εξασφάλιση των πληροφοριών που αναμένει να αποκτήσει». Η σκόπιμη δειγματοληψία πρέπει να δικαιολογείται από ένα σαφές προσδιορισμένο πλαίσιο δειγματοληψίας, ώστε να μην επηρεαστεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.

Στην περίπτωση του ερωτηματολογίου προς δασεργάτες επίσης επιλέχθηκε το συγκεκριμένο είδος μη τυχαίας δειγματοληψίας, γιατί διαπιστώθηκε, ότι σε πολλά μέρη της Ελλάδας πρώην δασεργάτες έχουν στραφεί σε άλλες επιχειρήσεις περισσότερο προσοδοφόρες, όπως ο τουρισμός, τα είδη λαϊκής τέχνης κ.α. Αντίθετα, υπάρχουν συγκεκριμένες περιοχές στη Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα με μεγάλη παράδοση στο επάγγελμα που τροφοδοτούν με δασεργατικό προσωπικό άλλες περιοχές. Αυτό το γεγονός έχει αναφερθεί εδώ και αρκετές δεκαετίες (Κατενίδης 1977). Για αυτόν το λόγο, οι δασεργάτες που συμμετείχαν στην έρευνα επιλέχθηκαν από 13 περιοχές της Βόρειας και Κεντρικής Ελλάδας που χαρακτηρίζονται από σταθερή και όχι ευκαιριακή απασχόληση σε δασικές εργασίες.

Οι ερωτήσεις και στα δύο ερωτηματολόγια ήταν κλειστού τύπου με πέντε βαθμούς της κλίμακας Likert (1= πάρα πολύ, 2= πολύ, 3= μέτρια, 4= λίγο, 5= πολύ λίγο) και αφορούσαν α) προσωπικά στοιχεία του δασεργάτη β) απόψεις για την παρούσα κατάσταση των δασικών εργασιών και γ) απόψεις για την σημασία κάποιων αντικειμένων εκπαίδευσης σε μία μελλοντική εφαρμογή ενός συστήματος δασεργατικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, ζητήθηκε

η γνώμη των δασολόγων-ειδικών και δασεργατών για τα αντικείμενα α) των λιβαδοπονικών και δασικών έργων που αφορούσαν ταΐστρες, ποτίστρες, στέγαστρα ζώων και δευτερευόντως φραγματικές κατασκευές και έργα οδοποιίας β) των χώρων αναψυχής που αναφέρονταν σε παγκάκια, δημιουργίες ειδικών κατασκευών κ.α σε δασικές αλλά και λιβαδικές εκτάσεις και γ) της άγριας πανίδας που αφορούσαν περιφράξεις, διαμόρφωση ειδικών χώρων κ.α.

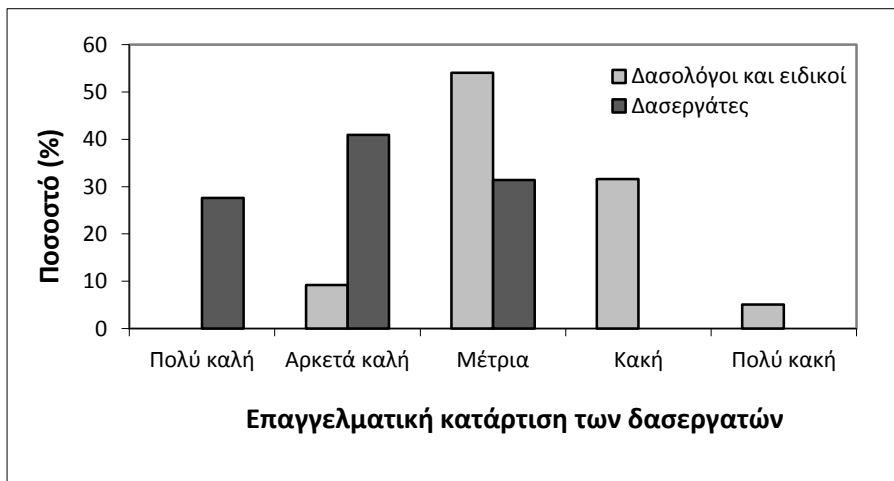
Η επεξεργασία των στοιχείων πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πακέτο SPSS ver. 20. Η γραφική παρουσίαση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε με ιστογράμματα που προετοιμάστηκαν στο Microsoft Excel 2007. Ο έλεγχος σημαντικότητας των διαφορών πραγματοποιήθηκε με το χ^2 του Pearson και ο έλεγχος ισότητας διανομής, πραγματοποιήθηκε με τη δοκιμασία U των Mann-Whitney. Αυτός ο μη-παραμετρικός έλεγχος είναι το αντίστοιχο του t- ελέγχου για τους μέσους δύο ανεξάρτητων πληθυσμών (SPSS 1988).

Αποτελέσματα και συζήτηση

Το μέγεθος του πρώτου δείγματος ήταν 115 δασολόγοι - ειδικοί. Η ανταπόκριση των ερωτηθέντων κυμάνθηκε σε υψηλά επίπεδα για τον πρώτο μήνα μετά την παράδοση των ερωτηματολογίων (83 απαντημένα ερωτηματολόγια) και ο αριθμός αυτός ανήλθε συνολικά σε 99 απαντημένα ερωτηματολόγια μετά τις δύο διαδικασίες υπενθύμισης που ακολούθησαν. Αντίστοιχα, πραγματοποιήθηκαν προσωπικές συνεντεύξεις 106 δασεργατών, οι οποίες συνοδεύτηκαν από συζήτηση πάνω στα δασεργατικά προβλήματα με αφορμή τα ερεθίσματα του ερωτηματολογίου.

Τόσο οι δασολόγοι - ειδικοί όσο και οι δασεργάτες είναι πεπεισμένοι, ότι η ύπαρξη ενός καλά οργανωμένου δασεργατικού επαγγέλματος με συνεχή απασχόληση θα συνέβαλε τα μέγιστα στη συγκράτηση των νέων στην περιφέρεια. Η πεποίθηση αυτή αποτυπώνεται και στις απαντήσεις τους με τις «Πάρα πολύ» και «Πολύ» να αποτελούν αθροιστικά το 90,91% στους δασολόγους και ειδικούς και το 91,51% στους δασεργάτες αντίστοιχα ($\chi^2 = 7,44$, $df = 2$, $p = 0,024$).

Οι δασολόγοι - ειδικοί εκτιμούν την επαγγελματική κατάρτιση των δασεργατών από «Αρκετά καλή» έως «Κακή» ενώ οι δασεργάτες από «Πολύ καλή» έως «Μέτρια» (Εικόνα 1).

Εικόνα 1. Αξιολόγηση της επαγγελματικής κατάρτισης των δασεργατών.

Στους πρώτους συνηθέστερη απάντηση είναι η «Μέτρια» με 54,08% και ακολουθεί η «Κακή» με 31,63%, ενώ στους δασεργάτες η «Αρκετά καλή» με 40,95% και ακολουθεί η

«Μέτρια» με 31,43%. Ωστόσο, αν συνυπολογισθεί ο μεγάλος αριθμός ατυχημάτων και η κακή εκτέλεση των εργασιών, φτάνουμε στο συμπέρασμα, ότι κάποιοι δασεργάτες μάλλον υπερεκτιμούν το επίπεδο της επαγγελματικής τους κατάσταση.

Το σημαντικότερο πρόβλημα, σύμφωνα με τους ειδικούς, κατά τη συνεργασία με δασεργάτες αποτελεί η «κακή εκτέλεση εργασιών» (69,9%) ακολουθούμενη από την «επαγγελματική ασυνέπεια» (55,9%) και τα «ατυχήματα» (21,5%). Ωστόσο, και τα τρία προβλήματα μπορούν να επιλυθούν σε μεγάλο βαθμό με την κατάλληλη επαγγελματική εκπαίδευση (Τσιώρας και Ευθυμίου 2007).

Σύμφωνα με τους δασολόγους – ειδικούς, οι δασικές εργασίες καλύπτονται σε ποσοστό 78,9% από το δασεργατικό δυναμικό της εκάστοτε περιοχής. Αποκαλυπτικό είναι το γεγονός, ότι η ποιότητα των εκτελούμενων εργασιών είναι χαμηλή, με κάλυψη της απαιτούμενης ποιότητας σε ποσοστό μόνο 54,6%. Και σε αυτές τις περιπτώσεις η δασεργατική εκπαίδευση θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικότατο ρόλο, παρέχοντας κατάλληλα εκπαιδευμένο δασεργατικό προσωπικό, το οποίο θα παρέμενε στον τόπο καταγωγής του.

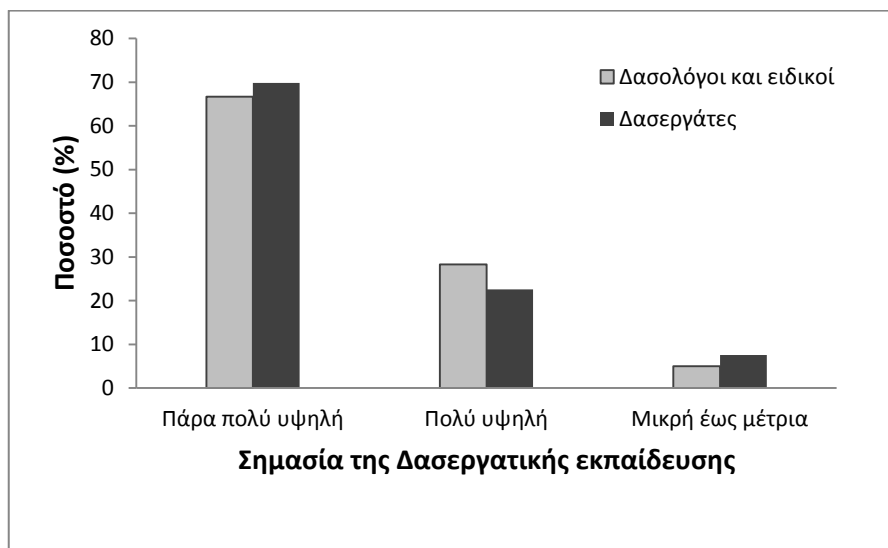
Πίνακας 1. Σημασία προτεινόμενων αντικειμένων εκπαίδευσης σύμφωνα με δασεργάτες και ειδικούς

Αντικείμενο εκπαίδευσης		Σημασία				
		Πολύ μεγάλη (%)	Μεγάλη (%)	Μέτρια (%)	Μικρή (%)	Πολύ μικρή (%)
Λιβαδοπονικά και δασικά έργα	Δασολόγοι - ειδικοί	11,3	37,1	28,9	16,5	6,2
	Δασεργάτες	61,5	20,2	10,6	5,8	1,9
Άγρια πανίδα	Δασολόγοι - ειδικοί	10,4	31,3	37,5	11,5	9,4
	Δασεργάτες	39,8	36,9	11,7	3,9	7,8
Χώροι αναψυχής	Δασολόγοι - ειδικοί	11,7	30,9	27,7	22,3	7,4
	Δασεργάτες	51,0	26,0	13,5	5,8	3,8

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της σημασίας αντικειμένων εκπαίδευσης που αφορούν τη διαχείριση λιβαδικών εκτάσεων από τις δύο ομάδες ερωτώμενων. Στις περιπτώσεις και των τριών αντικειμένων οι δασολόγοι - ειδικοί εκτιμούν την αξία αυτών των αντικειμένων ως «σημαντική» ή «πολύ σημαντική» σε ποσοστό μικρότερο του 50% σε αντίθεση με τους δασεργάτες, όπου το ποσοστό αυτό ανέρχεται πάνω από 75%. Οι διαφορές αυτές είναι στατιστικά σημαντικές στα λιβαδοπονικά και δασικά έργα ($U= 2.318, p<0,0001$), στην άγρια πανίδα ($U=2.909, p<0,0001$) αλλά και στους χώρους αναψυχής ($U=2.543, p<0,0001$). Αυτό σημαίνει ότι οι δασεργάτες αξιολόγησαν ως περισσότερο σημαντικά, συγκριτικά με τους ειδικούς, τα μαθήματα που είναι σχετικά με τη διαχείριση λιβαδικών εκτάσεων. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στο ότι οι δασεργάτες θεωρούν αυτές τις κατηγορίες εργασιών ως μέσο εμπλουτισμού του περιεχομένου της δουλειάς τους που θα τους προσφέρει συμπληρωματικό εισόδημα στο μέλλον. Στις συζητήσεις που ακολούθησαν των συνεντεύξεων, οι δασεργάτες εξέφραζαν την επιθυμία τους να εκπαιδευτούν και να εργαστούν σε αυτές τις εργασίες, καθώς θα τους ήταν πιο κοντινό στην παρούσα εργασία τους, που δεν επιθυμούν να αλλάξουν. Αυτή δε η

επαγγελματική προοπτική προτιμάται από αυτούς σε αντίθεση με την αναζήτηση ευκαιριακής απασχόλησης για κάποιους μήνες του έτους στα αστικά κέντρα της περιοχής τους.

Στην ερώτηση που ζητείται να αξιολογηθεί η σημασία της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης για την ελληνική Δασοπονία παρουσιάζεται συμφωνία ανάμεσα σε δασολόγους - ειδικούς και δασεργάτες ($\chi^2= 1,22$, $df=2$, $p= 0,543$), αφού αμφότεροι πιστεύουν, ότι ένα καλά οργανωμένο σύστημα δασεργατικής εκπαίδευσης θα βοηθούσε την ελληνική Δασοπονία «Πάρα πολύ» (66,7% και 69,81% αντίστοιχα) και «Πολύ» (28,28% και 22,64% αντίστοιχα) (Εικόνα 2).

Εικόνα 2. Σημασία της Δασεργατικής εκπαίδευσης σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα

Συμπεράσματα

Η προσφορά δασεργατικής εκπαίδευσης είναι πολυεπίπεδη και αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση σύγχρονης Δασοπονίας. Η εφαρμογή ενός συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης στη χώρα μας αναμένεται να επιφέρει σημαντικά οφέλη όπως αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση του επιπέδου ασφάλειας και αυξημένο επαγγελματισμό των ελλήνων δασεργατών. Πέρα από τα αντικείμενα εργασίας που αφορούν δασοκομικούς χειρισμούς και εργασίες συγκομιδής ξύλου, θα πρέπει να προβλεφθεί και η κατάρτιση πάνω σε εργασίες βελτίωσης λιβαδιών και λιβαδικών εκτάσεων. Η πλειονότητα των δασεργατών που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν πολύ θετικοί σε μία τέτοια εξέλιξη, λόγω της συνάφειας με τα τωρινά τους καθήκοντα και την προσδοκία αύξησης του εισοδήματός τους. Αν συνυπολογίσουμε και την επιθυμία τους να συνεχίσουν να απασχολούνται σε εργασίες υπαίθρου, διαπιστώνουμε ότι η ενσωμάτωση αυτών των εκπαιδευτικών αντικειμένων και η οργάνωση ενός σύγχρονου συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης θα συμβάλλει τόσο στην αναβάθμιση των δασικών και λιβαδικών εκτάσεων στη χώρα μας όσο και στη συγκράτηση πληθυσμών σε ορεινές και ημι-ορεινές περιοχές της Ελλάδας.

Βιβλιογραφία

- Brevig, F.K. 1997. Forest Extension, Training and Continuing Education. In People, Forests and Sustainability. Social elements of Sustainable Forest Management in Europe. ILO, Geneva, pp. 37-53.
- Ευθυμίου, Π.Ν. 2001. Προστασία Δασών και Δασική εργασία – Το πολυσήμαντο των δασικών εργασιών. Εισήγηση στην ειδική ημερίδα «Ανάπτυξη και Προστασία Δασών – Δασική εργασία» του Υπ. Γεωργίας και ΕΘΙΑΓΕ στα πλαίσια της AGROTICA – ΔΕΘ, 1.2.2001, Θεσσαλονίκη, σελ. 57-71.
- Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Technology, Management and Training. 1997. People, Forests and Sustainability: Social elements of Sustainable Forest Management in Europe. Industrial Activities Branch. ILO, Geneva, 216 p.
- Jokiluoma, H. 1996. Experiences in Forestry Programmes in safety work in Finland. In Proceedings of the seminar “Safety and Health in Forestry are feasible!”, held in Konolfingen/Switzerland 6-11 Oct. 1996.. Swiss Federal Office of Environment, Forests and Landscape, Berne, pp.287-297.
- Κατενίδης, Κ. 1977. Συμβολή στην έρευνα της καταστάσεως που επικρατεί στις εργασίες συγκομιδής του ξύλου στην Ελλάδα σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό και τα μέσα που χρησιμοποιούνται. Ανακοινώσεις Ι.Δ.Ε. Αθηνών, V(1):5-29, Αθήνα.
- Σιάρδος, Γ.Κ. 1997. Μεθοδολογία Αγροτικής κοινωνιολογικής έρευνας. Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη, σελ. 367.
- SPSS. 1988. SPSS Base 8.0 – Applications Guide. SPSS Inc, Chicago.
- Τσιώρας, Π.Α. 2004. Ανάλυση και διαμόρφωση σύγχρονων συστημάτων δασεργατικής εκπαίδευσης για την Ελληνική Δασοπονία. Διδακτορική διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, σελ. 233.
- Τσιώρας, Π.Α., και Π.Ν. Ευθυμίου 2007. Η αναγκαιότητα δασεργατικής εκπαίδευσης για την ελληνική Δασοπονία. Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα 18:(46-56).

A proposal for the improvement of rangeland management through the use of specially trained forest workers

P.A. Tsioras

Laboratory of Forest Utilization, Aristotle University of Thessaloniki, P.O. Box 227
GR-54124, Thessaloniki, Greece, email: ptsioras@for.auth.gr

Abstract

Human factor is of central importance in the execution of protection, improvement and utilization works of forest and rangeland areas. The present study examines and analyzes the results of a questionnaire-based survey conducted with specialists and forest workers with regard to the problems of the forest operations sector and the contribution of a forest workers' training system to the forest and rangeland management in Greece. The majority of the interviewed forest workers were very positive on participating in specialized training on works related to rangeland management because of the proximity of these tasks to their current occupational profile. A further reason for their willingness could be traced into their expectations for a future income increase. The existence of a specially trained forest workforce is expected to successfully cope with the modern and increased demands of multiple purpose rangeland management in our country.

Key words: Forest workers' training, vocational training, Greece.